

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Протягом звітного року Академія брала активну участь у вітчизняних та міжнародних видавничих конкурсах і виставках, результати яких засвідчили високий рівень підготовки і видання наукової та науково-популярної продукції.

За результатами проведеного вперше Міжнародного конкурсу "Научная книга" Міжнародної асоціації академії наук переможцем конкурсу в номінації "Гран-Прі" стало енциклопедичне видання "Неорганическое материаловедение" (у 2-х т.). Лауреатами цього конкурсу стали також видання "Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті" Л.А. Дубровиної, академіка НАН України О.С. Онищенка, "Русь", "Мала Русь", "Україна" в післямонгольські та козацькі часи" О.П. Моці, комплект книг "Літературная среда раннего Гоголя" і "Н.В. Гоголь и его окружение в Нежинской гимназии" О.К. Супронюк.

У Всеукраїнському конкурсі "Книжка року" на 17 Форумі видавців у Львові переможцем у номінації "Хрестоматія" стало видання вибраних праць академіка НАН України М.Г. Жулинського "Нація. Культура. Література: Національно-культурні міфи та ідейно-естетичні пошуки української літератури", нагороджено також "Англо-українсько-англійський словник наукової мови" (у 2-х ч., автори – О. Кочерга, Є. Мейнарович), книги "Культура: Ілюстрована енциклопедія України" академіка НАН України М.В. Поповича, "Гуцульська вишивка" О. Никорак, "Опішнянська мальована миска у зібранні Російського етнографічного музею" О. Пошивайла.

Перший Всеукраїнський конкурс видань для вищих навчальних закладів "Університетська книга – 2010" приніс нагороди колективній праці "Геохімічна діяльність мікроорганізмів та її прикладні аспекти" і виданню "Методи молекулярної біотехнології" О.І. Мартиненко.

Лауреатами 13 Всеукраїнського конкурсу "Мистецтво книги України" стали видання "Альдини у бібліотеках України", "Микола Боголюбів та статистична фізика в Україні" та інші.

Важлива подія звітного року – вихід у світ першого тому двадцятитомного "Словника української мови", що містить понад 11,5 тисяч статей літер А та Б. Непересічне за лексичною повнотою видання, супроводжуване осучасненим лінгвістичним корпусом, є результатом багаторічної праці академічних мовознавчих установ.

Цього року побачили світ перші видання з нових проектів НАН України: "Українська наукова книга іноземною мовою" та "Наукова книга. Молоді вчені". Англійською мовою у ВД "Академперіодика" НАН України видано три книги: фундаментальну працю українських астрономів "Дистанційне зондування об'єктів Сонячної системи поляризаційними засобами" ("Polarimetric remote sensing of Solar system objects"), що її відзначено найвищою нагородою Міжнародної академії астронавтики, монографії "Сцинтиляційні детектори та системи контролю радіації на їх основі" ("Scintillation detectors and systems of radiation monitoring on their base", автори – академіки НАН України Б.В. Гриньов та В.П. Семиноженко, В.Д. Рижиков) та "Математичне моделювання динамічних процесів у зоні море-суша" ("Mathematical modeling of dynamical processes in the sea-land area", автори – академік НАН України В.О. Іванов та В.В. Фомін).

Наукові здобутки молодих учених представлені випущеними Видавництвом "Наукова думка" НАН України" чотирма монографіями: "Політична опозиція в Україні та Польщі: порівняльний аналіз" (О.В. Кукуруз), "Львы" и "Лисы" украинской политики" (А.А. Зоткін), "Структурні умови формування нафтових і газових родовищ Азово-Чорноморського шельфу" (О.З. Савчак), "Мікроморфологічні дослідження викопних і сучасних ґрунтів України" (С.П. Кармазиненко).

Протягом 2010 р. установами НАН України видано 871 назву наукових книг, з них 654 монографій та 217 збірників наукових праць.

НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України" випустило у світ 68 назв книг загальним обсягом 1717,3 обл.-вид. арк., у т. ч. 54 наукові монографії. За загальнодержавним проектом "Українська книга – 2010" побачили світ шостий том зібрання творів Миколи Гоголя, 54-й додатковий

том до 50-томного зібрання творів Івана Франка, перший том колективної монографії "Україна у Другій світовій війні: погляд з ХХІ століття", "Словник-довідник з літературного слововживання" С.І. Головащука.

За державним замовленням на випуск друкованої продукції Національної академії наук України видавництвом "Наукова думка" було видано 54 назви книг загальним обсягом 1209,8 обл.-вид. арк., з яких 40 назв наукових монографій (709,1 обл.-вид. арк.) тиражем 12,0 тис. примірників – за проектом "Наукова книга", до друку підготовлено 11 оригіналів-макетів наукових монографій загальним обсягом 279,0 обл.-вид. арк.

Серед фундаментальних видань, випущених видавництвом "Наукова думка", слід відзначити колективну монографію "Стан та перспективи розвитку інформатики в Україні" за редакцією академіка НАН України В.І. Сергієнка, присвячену досягненням вітчизняних інформатиків та кібернетиків у різних напрямках досліджень і розробок, що мають фундаментальне і прикладне значення, зокрема, для розбудови інформаційного суспільства. Методи, використовувані для генетичної трансформації рослин та проблеми, пов'язані з можливим впливом модифікованих рослин на довкілля розглянуті у монографії "Генетически модифицированные (трансгенные) растения" (Б.О. Левенко). У виданні "Джерела конституційного права України" за редакцією академіка НАН України Ю.С. Шемшученка викладено основи цих джерел з урахуванням положень загальної теорії права та надано їх порівняльну характеристику в Україні та за кордоном.

Видання, що висвітлюють історію розвитку окремих наукових напрямів та шкіл цього року представлені книгами "Патонівська школа", де вперше зібрано відомості про тих, хто сприяв розвитку українського електрозварювання, "Физико-технический институт низких температур им. Б.И. Веркина НАН Украины. 50 лет", виданнями вибраних праць академіків Г.С. Писаренка – видатного ученого в галузі механіки твердого деформівного тіла, міцності матеріалів та конструкцій (до 100-річчя від дня народження) та С.В. Волкова – провідного ученого у галузі високотемпературної хімії роз-

плавів та хімії координаційних сполук за екстремальних умов (до 75-річчя).

Серед навчальних видань "Наукової думки" цього року – підручник "Теоретичні основи завадостійкого кодування" (за редакцією академіка НАН України В.Ф. Мачуліна), затверджений МОН України для студентів телекомунікаційних спеціальностей вищих навчальних закладів, навчальний посібник "Основи молекулярної фізіології іонних каналів" (Я.М. Шуба) – рекомендований для студентів біологічних та медичних факультетів, підручник "Англійська для науковців" (О.М. Ільченко), рекомендований МОН України для студентів вищих навчальних закладів та укладений відповідно до програми складання кандидатського іспиту з англійської мови з врахуванням результатів сучасних досліджень у царині лінгвістики та лінгвопедагогіки.

Кількісні показники ДП "НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України" за 2006–2010 рр. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Роки	Назв книг	Обсяг (обл.-вид. арк)	Тираж (тис. прим.)	Назв монографій*
2006	81	2149,6	221,2	54
2007	64	1609,9	73,4	46
2008	96	2397,0	112,0	57
2009	37	957,0	5,6	13
2010	68	1717,3	38,3	54

* видано за державним замовленням

Видавничим домом "Академперіодика" НАН України у 2010 р. видано 224 числа 36 академічних журналів загальним тиражем 41, 5 тис. примірників та обсягом понад 2,5 тисячі обл.-вид. арк. Зокрема 140 чисел 23 видань за Програмою підтримки журналів НАН України.

Окрім журналів у Видавничому домі побачили світ 34 книжкові видання загальним обсягом 652,6 обл.-вид. арк. і тиражем 12,7 тис. прим. Серед довідкових видань чільне місце посідають книги з серії "Біобібліографія вчених України": "Єлизавета Львівна Кордюм", "Вячеслав Васильович Петров", "Віталій Дмитрович Походенко", "Віктор Васильович Скопенко".

Науково-популярні видання представлені журналом "Світогляд", черговою книгою з серії "Наука для всіх" – "Геологія і ми" (І.К. Латиш, І.А. Падалка), виданням "Ви і Ваша аудиторія" академіка НАН України А.Г. Наумовця, що присвячене технології підготовки доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов та конкурсних проектів.

Також ВД "Академперіодика" випустив щорічні видання – "Звіт про діяльність Національної академії наук України" та " Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань" за 2009 рік.

Цього року науковцями НАН України видано 379 назв навчальної, довідкової, енциклопедичної, художньої та науково-популярної літератури. У тому числі, Центром викладання іноземних мов НАН України спільно з Центром менеджменту і маркетингу в галузі наук про Землю Інституту геологічних наук НАН України випущено навчальний посібник з англійської мови для аспірантів і наукових працівників в галузі геології та геофізики – "GEO-ENGLISH", Державним природознавчим музеєм НАН України – видання "Гніздова орнітофауна басейну Верхнього Дністра", де викладено і проілюстровано результати досліджень поширення, чисельності та щільності населення гніздових птахів основних біотопів у басейні Верхнього Дністра наприкінці ХХ і на початку ХХІ століть, Інститутом сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України – хрестоматія "Японська література" (том 1: VIII–XIII ст.), у якій представлені класичні прозові і поетичні твори давньої японської літератури, перекладені українською мовою в супроводі відповідних наукових коментарів. Триває видання "Енциклопедії історії України " та "Енциклопедії сучасної України": побачили світ 7 та 10 томи відповідно.

Кількість назв наукових монографій, виданих співробітниками НАН України у 2010 р., становить 654, з них у академічних видавництвах – Видавництві "Наукова думка" та ВД "Академперіодика" – 66 назв (10 %).

У інших вітчизняних видавництвах опубліковано 53 % наукових монографій – 346 назв. Обсяг цих книг понад 7 тис. обл.-вид. арк. Серед них колективна монографія "Фундаментальні проблеми водневої енергетики" за

редакцією академіків НАН України В.Д. Походенка та В.В. Скорохода і член-кореспондента НАН України Ю.М. Солоніна.

Зарубіжними видавництвами звітнього року випущено 55 назв наукових монографій учених НАН України, обсяг їх склав 1,5 тисячі обл.-вид. арк. Це максимальні показники за останні 15 років. Більшість книг видано представництвами Springer у різних країнах, наприклад, видання "Evolution Inclusions and Variation Inequalities for Earth Data Processing" (у 2-х частинах, Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" НТУУ "КПІ" МОН України та НАН України), а також видавництвами Nova Science Publishers, Cambridge University Press та LAP (Lambert Academic Publishing). Американське математичне товариство випустило книгу "Quantum Bounded Symmetric Domains" (Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б.І. Веркіна НАН України), Британське геологічне товариство – "Sedimentary Basin Tectonics from the Black Sea and Caucasus to the Arabian Platform" (Ін-т геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України), Федерація товариств природничих наук Франції – "Hemipteres Reduviidae d'Europe Occidentale", LAP – "Современная религиозность: во что и как верит молодежь Украины" (Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України). Наукові монографії вітчизняних науковців були випущені також видавництвами Болгарії, Великої Британії, Ізраїлю, Молдавії, Нідерландів, Росії, США, Франції, Хорватії.

На власних поліграфічних дільницях установ НАН України опубліковано, як і попереднього року, 187 назв монографій обсягом понад 3,7 тис. обл.-вид. арк.

Кількість електронних наукових і навчальних видань, опублікованих на відповідних носіях або у мережі Інтернет, випущених у 2010 році, – близько 30. Серед них – наукові монографії Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова НАН України та Інституту космічних досліджень НАН України та НКА України, виготовлені у Болгарії у паперовому та електронному варіантах; комплексне видання "Атлас ветрового потенціала Кримського регіона" (Морський гідрофізичний інститут НАН України); навчальні видання для вищої та середньої

школи. Наприклад, підручник з біології для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів (Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України).

Поточні праці науковців публікувалися у 86 наукових, 1 науково-популярному журналах та 41 збірнику НАН України, у періодичних, а також у серійних книжкових виданнях установ НАН України, кількість яких близько 100. Сім наукових журналів НАН України англійською мовою в Україні видають академічні наукові установи власними силами. Кількість журналів, що їх перекладають і видають англійською мовою зарубіжні видавці, збільшилась на 1 і становить 19 назв – договір на англomовне перевидання уклав з Begell House Inc. (США) журнал "Радіофізика і радіоастрономія".

Зростає присутність академічних наукових журналів у міжнародних базах даних: EBSCO, Scopus, PubMed, BIOSIS тощо та у переліку ISI Tomson Reuters. До нього 2010 року внесено, наприклад, журнал "Проблеми управління и информатики". Найвищий з журналів НАН України імпакт-фактор за 2009 рік (за версією ISI) має "Фізика низьких температур" (0,66), досить високий – "Condensed Matter Physics" (0,475) та "Цитология и генетика" (0,154).

Узагальнені показники випуску наукової друкованої продукції НАН України протягом 2006–2010 років представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Роки	Книги		З них монографій		Статей	
	Назв	Обсяг (обл.-вид. арк.)	Назв	В тому числі виданих за кордоном	Всього	В тому числі в закордонних журналах
2006	809	15973,8	561	27	24146	4392
2007	949	19184,6	685	44	23228	4205
2008	1011	21044,6	676	44	26151	5049
2009	901	17888,7	671	45	25963	4495
2010	871	17769,4	654	55	25886	5048

Детальна інформація щодо видавничої діяльності установ НАН України наведена в табл. 5 "Додатків".